

ותמליצה י"ח טביו

ר' משה בן יעקב אבן עזרא.

ר' משה אבן עזרא (רמב"ע) נולד בעיר גראנאדה בערך שנת תתס"ד (1070) וימת בשנת תתצ"ט (1139). הוא היה בן למשפחה נכבדה ומהוללת (אביו היה בעל פקודות בגראנאדה, מטעם המלך), ולו שלשה אחים, בני עזרא (יצחק, יהודה ויוסף) אשר כדם נודעו לשם ולתהלה כחכמתם ובמפעליהם, וגם כמעלתם הנכונה במדינה. רמב"ע למד תורה וחכמה מפי אחיו הבכור (יצחק), וגם היה תלמיד דר' יצחק אבן גיאת (הגובר למעלה). אהבת עזה לבת אחיו הבכור עוררה כנראה כראשונה את רוח השיר בקרב לבבו; אך אהבתו היתה לו דמפח נפש, כי אף אם הנערה השיבה אהבה אל חיקו, אבל אביה וגם יתר האחים קאנו לתתה לו לאשה, מסבה לא נודעה. או חרה אף רמב"ע באחיו ובמשפחתו, ויעזוב את ארץ מולדתו ויהי נע ונד ימים רבים בארצות שונות, אהובתו היתה לאשה לאחיו הצעיר, ורמב"ע לא לקח לו אשה כל ימי חייו ויתגורר בארץ נכריה עד יום מותו. שלהבת האהבה יקרה בחבו כל ימיו, ויד הומן המחפש לכל עצבת קצרה לרצא את הריסות לבבו. למען השכית יגונו הרבה לשפוך שיחו בשירים, וגם השתקע בלמודי חכמה ומדע, ויהי למשורר ולחכם גדול גם יחד. — בתכונות רבות נדמה רמב"ע לר' שלמה אבן גבירול, כמותו וקונו גם הוא על קנר רעים, על פגעי הומן ועל כל הרעות הנעשות תחת השמש. אבל הוא לא היה בעל רגש עז, וגם לא בעל נפש רכה ועדינה כרשב"ג, ובכלל לא היה משורר רגיש, כי אם משורר אָמֵן. שירות בן-גבירול מלאות רוח חיים, חום ורוך, אף כי לא עמד לשתן בעדי מלאכת מחשבת ובאומנות יתרה, ואולם שירי הרמב"ע מצוינים כיחוד באומנות גדולה, כיפי חיצוניותם, בהדר לשונם ובקשר מליצותיהם. ולכן נוכל להחדיש כי במלאכת השיר אחר הוא ואין שני לו, ובטו כן גדול כחו בשמוש הלשון העברית ובאומנותו הגדולה להסותה לפנצו ולהשתמש בה לצרך השירה כמו כלשון היה. גם בדמיונו הכביר הוא נפלא במינו, כי התמונות שבשיריו מלאות שיא הדמיון ורעיונות נשגבים — אבל יען כי חסרה לו הרגשה עמוקה, לכן לא חסיד ילכבונו שיריו היפים; ודמיונו הכביר לא ידע נכול ומדה, ויש אשר נדמה כי כל דמיונו וכל התמונות והרעיונות שבשיריו, נפרוים הם ולא מבניים, כי לא מלבו יצאו כי אם מאהבתו ליפות את חרוזיו עד מאד. ואולם דרך ההפרזה בשירה — דרך כבושה היתה כימיו לכל משוררי ערב ונחשבה לסרת יופי שירי בעיניהם, ומחם ראו וכן עשו גם המשוררים העברים. — הוא חבר שירים רבים מאד, גם שירי יגון גם שירי ששון, וישר על האהבה, על חיון, על הדר הטבע, ועל כל עניני החיים. גם שירי תפלה ופיוטים רבים כתב באומנות גדולה. רוב שיריו עודם מונחים בהביבליותיקות בכת-יד, ורק הלק קטן מהם נדפס בספרים ובמאספים שונים. וספר אחד משיריו יצא לאור ע"י החכם דוד לבית נינצבורג; הלא הוא ספר "הענק" או ה"תרשיש" (תרשיש בניממריא 1210), כי כן מספר החרוזים אשר בו). שירי התרשיש נפלאים באומנותם, כי חרוזיהם חרוזים במלים השוות בכתב והנבדלות בהוראתן (לשירים כאלה יקראו "שירי צמדים", וכשפת ערב "תנינים"). כפי התרשיש יראה לנו הרמב"ע ככל גדול אומנותו, וגם כחכמתו הגדולה בידיעת החכל והחיים. — רמב"ע חבר ספר נכבד (כשפת ערב) על תולדות המליצה והשירה העברית והערבית, וגם ספרים רבים בפילוסופיה (הכי נכבד בהם הוא ה"עונת הכושם), אך ספריו אלה לא נדפסו עד היום.

שירי-חל.

ד"ר
אברהם לימורי תרע"ח
www.daat.ac.il

א. משיר תלונה על קשי יומו.

(ש"ת ויתר ג' פעמים בדלת; ש"ת ויתר ב' פעמים ונ' תנועות בסוגר.)

לולי ינונים סגרו אז בעדי,
שחתי בצולת הבכי, טבעתי¹;
ממעמקי המצוקים אצעקה
חמם, ומבטן נדוד שועתי,
לא ערבה שנה לראותי², למן
היום אשר ממערב נסעתי!
קצתי בחי מסבוב תבל, ונם
למד ממדיה, ולא בצעתי³,
רדת תהום ועלות עלי ראש בומתי
עבים, עדי אמר לרום הרקעתי⁴,
עם בהמות יער הליקתי, וגם
ראש הררי מרף בעוף הופעתי,
קצני אפסים⁵ בברקים רוצצו⁶,
רגלי, ונם מים עדי ים נעתי⁷,
מסע אהלך אחרי מסע, ולא
פרתי מנוחה לי ולא הרנעתי⁸—

פחאם יצירי-אהבים עובתי,
תועים באישון לילה פנעתי⁹;
הבלי שעפי נפרשו להם, ופח
שנה עלי ערש דני הצעתי¹⁰,
איך שוטטו מדבר? ואיך התחפשו
באפר כמות ליל ולא ידעתי¹¹—
לנו בבין שדי עדי ארו פני
מזרח, ופרע מאפל פרעתי¹²,
לא נאחו לי מפניהם¹³ בלעדי
ריח צרור המור אשר קבעתי¹⁴,
לו אדעה כי החלום יראה פני
דודי, לרגלי החלום ברעתי,
אך מעדו רגלי משושי, בהדוף
אותם ירי שחר, והתרועעתי¹⁵,
ויטפו נשמי דמי עיני, הבכי¹⁶
את צור-קבדי בבכי בקעתי,

1 המשורר מספר כי בחלום הלילה ראה את צורת אוהביו אשר עזב בארצו. — 2 תפונה שירית נפורה. רעיוניו היו לחבלים ולפח אשר פרש על ערש דווי שלו, ובפח הזה נלכדו "יצורי האוהבים" התועים בלילה. — 3 עד אשר הסירוני מבמה החשך. — 4 לא נשאר לי מהם (המבטא "לא נאחו" במקום לא נשאר, לא דבק בידו — מצוי לרוב בשירי רמב"ע, ונם בשירי כל משוררי ספרד). — 5 מל', היקבע אדם אלהים, ר"ל נולתי. — 6 מל' רציצה ושכירה, — 7 הכי—עד כי. — 8 הפרזה שירית (שהתי" מן שחה לעפר נפשו"). — 9 לעיני, מל' ונחשכו הרואות. — 10 בצעתי—השלמתי (מל', בצע, אפרתי). אף שלא השלמתי לסוב ולסוד את כל הארץ, קצתי בחי (ובאן הוא מתחיל לתאר את נדודו). — 11 קצתי בחי לרדת וכו' ולעלות למרום הרים, באופן שאוכל לאמר כי הרקעתי (שסחתי) את השחקים תחת רגלי, — 12 אפסי ארץ. — 13 פעל עומד—רגלי רצו ושוטטו כברקים בכל אפסי ארץ. — 14 מל' נוע.

וינים תעופינה כעב אל מערב!
 אהבן בחי האהבה השבעתי
 לשאת שלומי⁸ אל ידידים רחוקו
 אך בין צלעי אהלם תקעתי ---
 ודרור⁹ אשר קן לה בצלעתי, ובה
 שמח כבוד נפשי והשתעשעתי,
 לולא חיותה, את חיותי לא אהי
 שואל, ובמנות לבד הפנעתי¹⁰ ---
 ולמענה באתי כבוד עני, ואת
 נפשי בקלע הנדוד קלעתי¹¹.
 אחי¹², בבה עמה, והוי אחות ואח,
 כי עם אדם גרתי ונתבלעתי!
 בה יעשה לי אל ויוסף מחרון
 אפיו עלי נגעי ומן ננעתי¹³
 אם נשכחו מפי חסדיך, ואם
 מבית לכבי אהבה תקצצתי¹⁴ ---
 אחיל, ואולי אל יהי מוחה במי
 דמעי מצוקי ואשר הרשעתי¹⁵.
 יחן, ורוח סן יהי מעיר עלי
 נפשי, ואחיה אחרי ננעתי!

ובקל חליפות הנמן, פני בלי
 מסיה לנגד קר וחס הוקעתי,
 עד כי למשחית נהפך הודי, וגם
 התנכרו פני ולא נודעתי.
 עבר ומן קציר וכלו כל ימי
 מנין, ותם חרף ולא נושעתי,
 ספו חרשים, חלפו שנים, ולא
 באתי מחוז חפצי ולא הנעתי.
 אשא בשני את בשרי, אמרה
 האח¹! ובפעמי בעו דנקעתי² ---
 על מי אהי מלין³? ונפשי עוללה
 ציקי⁴, ובימיני אני פצעתי ---
 כמה יעצוני לבל אבטח עלי
 בוגד בגאמניו⁵, ולא שמעתי ---
 אנשי שלומי שלמו רעה מקום
 טובה, ושמחו לי ביום צלעתי⁶.
 איך נהפכו לי אל ומורי ור בני
 שורק וזרע האמת נטעתי⁷ ---
 האח עלי אחים אשר בנודו כמו
 נחל, ופשעו כי ולא פשעתי⁷! ---

1 האח! הוא גם קריאה שד צער. — 2 רקעתי ברגלי מכעס. — 3 על מי אתאונן, אתלונן? —
 4 ואני בעצמי הרעותי לי (צוק—צוקה, צרה). — 5 בלומר: הומן הבוגד. — 6 "ביום צלעי". — 7 מדרו
 בי מבלי אשר חטאתי. — 8 שלומים—ברכת שלום, גרוסע בל"א. — 9 הכוונה אד אהובתו, בת אחיו,
 אשר שם לה קן בצלעותיו כצפור דרור. — 10 לולא שהיא בחיים, לא חפצתי בחיי ושאלתי לי (הפנעתי)
 מות. — 11 למענה אני נע וגד בארץ. — 12 אתה אחי (אכזי אהובתו) בכה קטח וגם עלי כי הנני נר
 באדום (ר"ל בקסמיליות). נתבלעתי, ר"ל אבדתי, מל' וכל חכמתם תתבלע. — 13 הוא נשבע: בה יעשה
 אל ויוסיף עוד על צרותיו, אם שבה אהבתו לה. — 14 מל' ואת הבית יקיצע—נוז, נוזר. — 15 אקוח
 כי ה' יעביר וימחה את צרותי ואת פשעי ע"י מי דמעותי.

ב. במות בת אחיו (היא אהובתו) בלדתה בן.

(המשקל כנ"ל).

ושמר אמונתי להומות אחרי אם נסעה מהן ומתפרקת, וכתב אלי דודי: הרי אש הנדוד היתה בנפשו בערי נשקת, הגר אשר נסגר בבור גרות, וכף מצוק עלי ירך נדוד ספקת⁶;	עמדה עלי משפר והמליטה, אבל נקר אשר לא תהיה חכמת, הכלי שאול סבו פעמיה, והיא נוטה עלי דודה ומתפרקת¹; וקרה² ברית נשר, ואט אל שערי קבר תהי יד אהבה דפקת³.
---	---

יתאב שותות כוסות ערבות לו, וכום

אסון לקמה תהי נמתקת⁷. —

ג. בבקרו את קבר אבותיו.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת ויתד ותנועה).

שאלימו — ואין מקשיב ומשיב — הקנודו כי ערי⁹ אבי ואמי⁸ —	הקיצוני סעפי⁵ לעבור על מלון הורי וכל אנשי שלומי;
---	--

כלי לשון קראוני אליהם
והראוני לצדיהם מקומי. —

1 האהובה ההולכת למות, נוטה אל בעלה (רודה, אהובה) ואומרת לו, — 2 צווי: וכו'! —
3 היא מבקשת ממנו כי גם בשכבה בקבר תהי יד האהבה דופקת בלש על שערי הקבר (בדרך האותב
לדעוק בלש על דלתות חדר אהובתו, אולי ישנה היא ותיקן). — 4 שמור אמונתי לבנותי
ההומות וסקוננות אחרי אמן הנפדות (המתפרקת) מעליהן. — 5 והיא מבקשת מבעלה לכתוב
לדודה (כלומר לרמב"ע), אשר בשכילה נשקה אש הנדוד בו. — 6 המליצה וכף מצוק וכו' היא
נפרוה מאד, ולקוחה מן הפסוק, מפוק אל ירך. והכוונה כי השמועה הרעה אשר ישמע (וידבר מותח),
תוסיף עוד מצוק על צרות גדודו. — 7 הוא בגלותו תאב לשחות כום תנחומין, ועתה ישתה כום תרעלה
אשר כום המיתה (אסון) מתוקה ממנה, — 8 רעיוני לבי. — 9 כבה.

ד. על מצבת הקבר של ר' יצחק אלפסי.

(ש"ח ויתר, ש"ח ויתר וש"ח).

יום נצלה³ נזמה וסליתה תורה, והורידה עדי נרון. באו בני ציון ובמדרות עלי תלילו בשקרון. כי חק⁴ ספור ובכות עלי מקום בו נקברו לחות והארון!	כתבו בעט ברנל עלי שמיר שבר אשר היה, לזכרון! יכלו ימות עולם ויחדש² אכלו לכל יבוא לדור אחרון. אמרו: בקבר זה מקור חכמה נקבר, ועולם בא בערון.
--	---

ה. מקינה על מות אבו יוסף בן מימון.

(יתר וש"ח, יתר וש"ח, ויתר ותנועה).

עמד! כי נעצרו עבי תבונות וימין בהלך צדק נעימות.¹ ולבושל⁷: צפור! כי סף נביר, פיו ואמרו חיו לכל בושל מקימות.	--- לאם דרך עמד, רעה מבשר⁵, והשמיע אלי נאני אדמות והרם קול לכל שואל אשר מר- בבותיו להלוד אליו רתומות:
---	---

ולחולף⁸: נמה! כי סר נדיב לבשכון⁹, תחת מכון ארמון, ושימות!

1 השעור הוא: כתבו וכו' לזכרון את השבר. — 2 ותמיד יהי האבל חדש לכל איש. —
3 ביום מות אלפסי התנצלה התורה את עדיה (מל' מיתנצלו בני ישראל את עדיהם). — 4 כי בן
המשפט לספור על מקום שבו נקברו הלוחות והארון. — 5 אתה הסבשר רעה (את דבר מות אבו יוסף)
עמוד לאם דרך וקרא לכל איש הנוסע אליו. — 6 לאיש ההולך לשאול בעצת תבונתו אמור: עמוד וכו'
(המליצה, וימין בהלך צדק נעימות" קשה להבין, וכנראה יש בזה רמז אל לשון המקרא, נעימות
בימינך). — 7 ולבושל הבא דרוש עזרתו, אמור: צמר (שוב! מן, ישוב ויצפור, או אולי צ"ל: סחור!)
בי סף (מל' ממו תמו) נביר אשר פיו וכו'. — 8 יותר נכון: לתלך. — 9 לשכון.

ו. על רודפי מחמדי תבל.

(המשקל כנ"ל).

בָּאֵלֹו נָתַנּוּ מִיָּמָיו לְמַלְחָה וְלֹכַ צָמָא שְׁתוּת אוֹתָם קָרָאָם, עָלֵי פִיָּהֶם בְּמוֹנִיָּהֶם וְנִיחּוֹן וְאָדָּה לֹא יִשְׁבְּרוּ לְעַד צָמָאָם.	בְּנֵי עוֹלָם, אֲשֶׁר עוֹלָם בְּלָבָם נָתַנּוּ אֵל לְחֹק מִיּוֹם בְּרָאָם, וְהוּא נָחַל אֲשֶׁר יָנַר, וְיִשְׁתּוּ וְלֹא יָרוּג, וְלֹו הָיָה נְשִׂיאָם¹.
--	---

ז. על הבלי העולם.

(ש"ת ויתר, תנועה ויתר ותנועה).

סָבַל עֲצָתָהּ, אֲחִירֵיָּהּ³, תִּמְדִּיר בְּקִלּוֹן בְּבוֹדָהּ, חוֹשָׁה וְתֵן לְצִמִּיתוֹת סִפְר־בְּרִיחַת בְּיָדָהּ⁴.	תִּבְלֵ בְּאִשְׁתִּי פְתִיחוֹת, הִבְלֵ הַדְרָה וְהוֹדָהּ, תִּמְתִּיק אֲמָרִים, וְאָכֵן תַּחַת לְשׁוֹנָה בְּצוּדָהּ² —
--	---

ח. על חיי האדם.

(ח' חנועות).

וְלֹאֲמָ יִפַּע בְּלִיּוֹם מִפָּעָה, אָכֵן יִחְשַׁב בִּי יְנוּחַ; דוֹמָה אֵל אִישׁ שֶׁקָּמַע עַל-צִי, אָדָּה יֵדָא עַל בְּנִפְי רִוּחַ. —	יִזְכּוֹר נֶגֶד בִּימֵי חַיָּו בִּי לְמִנּוֹת הוּא לְקוֹת, דוֹמָה אֵל אִישׁ שֶׁקָּמַע עַל-צִי, אָדָּה יֵדָא עַל בְּנִפְי רִוּחַ. —
--	---

¹ ולו היה בענן המוריד נשם (מלי, נשיאים ורוח"). — ² פח ורשת (מלי, מצורים ותרמפי"). —

³ איש תבונה.

ט. על הבטחון בה'.

(יתד ושית, יתד ושית ויתד ותנועה).

וְהָאִכּוֹל חָצִיר שָׂדֶה כְּאוֹכֵל רָקִיק סֵלֶת וּמֵאֲכָלוּ בְּרִיאָה;	אָמַת מִקְרָה אָנוּשׁ עֲשִׂיר בְּמִקְרָה אֲחִי-עָנִי אֲשֶׁר נִפְשׁוּ וְכָאֵה,
--	--

וְשָׁבַע יְרוּה' אִישׁ אֲמוּנִים
אֲשֶׁר נִפְשׁוּ תְהִי לֹאֵל צִמְאָה.

י. על האביב.

(ח' תנועה).

אֲך' לִפְנֵיהֶם שׁוֹשֵׁן עוֹבֵר ¹ , מִלֶּךְ עַל כָּל הַיָּרֵם בְּסָאוּ, יָצָא מִבֵּין מִשְׁמֵר עָלָיו וַיִּשְׁנֶה אֶת בְּגָדֵי כְלָאוֹ — מִי לֹא יִשְׁתַּח וַיִּנּוּ עָלָיו הָאִישׁ הַהוּא יִשָּׂא חֲמָאוֹ!	בְּתַנּוּת פָּסִים לִבֵּשׁ הָזֶן וּבְסוּת רִקְמָה מְדִי דִשְׁאוּ, וּמִעִיל תִּשְׁבֹּץ עֲטָה כָּל עַץ וּלְכָל עֵץ הִרְאָה פִּלְאוֹ; כָּל צִיץ חֲדָשׁ לִזְמַן חֲדָשׁ יָצָא שׁוֹחֵק לִקְרֹאת בָּאוֹ ² ,
---	--

יא. משיר לחתונת ידירו.

(יתד ושית, יתד ושית ויתד ותנועה).

וְאֵל תִּפְחָד לְקוֹל חֲלִיָּה ³ בְּצִנְאוֹ לִמַּת נִשְׁתָּה, וְרִנָּשׁתָּ ⁴ הַשְּׂבִיטִים, וְאֵל תִּרְקֶה ⁵ לְעִינִים בְּיוֹנִים אֲשֶׁר שָׁבְרוּ, אֲכָל מִיֵּין חֲמָסִים ⁶ ;	— — — וְנִיל גְּחוּר בְּאַנְלֹת אֲהָבִים וְהִרְנִינוּ שְׂנֵיכֶם גְּעֻלָּסִים, (וְהִתְעַדָּן בְּקוֹמַת חֵן בְּתַמֵּר אֲכָל תִּנֵּעַ בְּבִדֵי הַהֲדָסִים ⁷ ;
--	--

¹ "יִנְיָה" שֶׁעַל עוֹמֵר, כְּמוֹ, רוּחָהּ בְּשִׁמִּים חֲרִבִּים. — ² לִקְרֹאת בּוֹא הָאֲבִיב (הוּא "חֹסֶן הַחֲדָשׁ"). —
³ הַשּׁוֹשֵׁן כִּיפִיו עוֹבֵר כְּרֹאשׁ כֵּלָם. — ⁴ הַכֵּלָה הִיא כְּחֹסֶר אֲכָל נֹסֶה וְתִנּוּעַ (עֲלֻסְטִישׁ) כְּבִדֵי הַחֲדָס. —
⁵ תְּבִשְׁוּטִים אֲשֶׁר עַל צוּאָרָה. — ⁶ שְׂאוֹן. — ⁷ אֵל תִּפְחָד (יִשְׁעִיה מִ"ד, ח). — ⁸ עֵינֵי הַכֵּלָה הַיּוֹפֹת
 יִכְבוֹדוֹת וְלֹא מִיּוֹן, כִּי אִם מִהֲחֵמֶס וְהַשּׁוֹד אֲשֶׁר תִּפְעַע לֵב אֲנָשִׁים כְּהִיטָה אֱלֹהִים.

הכי לקראתך יצאו לשלום
ואם סתרים הדר פנים וכוסים³;
ורמונים בגן שושן, ואבן
בראשי מסמרות בשם תפושים⁴ --

ויעמד לקדך בחבוק ורועות
באצטודות ותפארת עבדים¹,
ואל תכרח לצפוני קוצות
עלי פנים במי בשת כבוסים²;

יב. משיר אל יאשיה אבן בואן.

(שית וחר, שית ויתר וני תנועות).

ידמו ילדיו לו, כמו נחש אשר
צפצפה יהי מוליד ולא צפיצ⁷ --
ברק⁸ אשר עבר בליל מפאת
מזרח, ושק המאפל הבקייע,
שא את שלומותי ליאשיה ומד
אין עט צפוני אחרון הודיע,
ולאט שאל נא את שלום נפשו, וכן
אותו בחי האהבה תשביע
לחיש צרי מקרב ללב בואב, ואור
לי בו אסיר המחלה יושיע!

-- איך על זמן תלון, והוא יצדיק מחי
שקר, ודרשי האמת ירשיע,
ירום לבבו על ילד-שכל, ואח
נבהו לפתי יהי מכניע⁵;
שוו בעיני יום יהי בו מאכיל
נפת, והעת ממרור ישביע,
או יום פאהב יענה רכות, ויום
עלי פאויב יהיה מריע⁶,
כי זה כמו זה בחלום ידר, וגם
בפש אשר רוח יהי משיע;

יג. משיר אל שני ידידיו (אבון ויוסף אבן מגנון).

(המשקל כנ"ל).

פנים אשר פנו והודי תאכרם
יתיצבו מעת לעת נכחנו
נתאב למראיהם והמה שוכנים
סדרי צלעינו ובנתחינו --

בין ההדסים נשבה רוחנו
או נשאה לנו שלום אחינו?
או על פני אבון ויוסף עברה,
כי אחרי מות שוכבה רוחנו⁹?

¹ ולבך יעמוד (ישקוט) כאשר תחבך הכלה בזרועות הנושאות אצטודות וכו'. -- ² ואל תכרח מפני קוצות שערותיה הנראות בצפעונים (כנחשים) והן מכסות את פניה האדומים מכסת. -- ³ אעפ"י שהם מכסים את פניה. -- ⁴ הדרים ופסמותיהן. -- ⁵ הומן מתנשא על החכמים, ואולם לנגד הכסילים הוא נכנע. -- ⁶ מלי תרועה. -- ⁷ ילדי הומן (ר"ל המקרים) דומים לו, כי משרוש נחש יצא צפע ולא צפיע (צפיע-ילד, מלי, הצאצאים והצפיעות). -- ⁸ המשרור מבקש סאת הברק לשאת ברכותיו לירידו. -- ⁹ האם נשבה רוחנו בין ההדסים וכו' כי אחרי מות (ר"ל אחרי אשר שבעה רעות נפשנו) קמנו לתחייה. וזו הפלגה שירית.

יִבְשׁוּ עֲצָמֵינוּ. וּמִי יִתֵּן רִכְבִּי
חֲבֵרָה יְהִי נוֹלָד לְהַפְרִיחֵנוּ!
כִּי כָל רִגְשֵׁינוּ לְאַרְדָּה הַגְדוֹד
שָׁנִים, וְשָׁנֵינוּ כָמוֹ נֶאֱחָנוּ¹ — — —
נִפְסַע וְגִלְדָּה אֶל מַעֲגִיחֵם, וְאֵת
וְכָרֶם² נִשּׁוּ אֲדָה עֲלֵי אֶרְחֵנוּ! —

הוֹחֵק שָׁמָּה עַל גֵּב לִכְבִּינוּ, וְלֹא
עַל סֶף שְׁעָרֵינוּ וּבִפְתָּחֵינוּ — — —
נִגְאָה עֲלֵי יָמִים¹ בְּאַהֲבָתָם, אֶכֶל
פֶּרֶד קִקְרָבֵנוּ מֵאֵד יִשְׁחָנוּ² — — —
מֵה לְזָמֶן, וּבְאֵיב וְיָדָיו יִחַבְשׁוּן,
יִפְרִיד וְנִם יִצְמִיד, וְיִשְׁכַּחֵנוּ³ ? — — —

יד. משיר אל יוסף אבן קמניאל.

(המשקל כנ"ל).

יִשָּׁק וְיִשָּׂה, יִחְלִיא נִם יִחְלִים
וּבִתְהַפּוּכוֹתָיו אָנוּשׁ יִשְׁמָחוּ;
נִפְּלוּ נִפְלִיחֵם¹⁰ הַרוֹנִים מִיָּד
יָלַד אַחִיר־עֶנְר¹¹, וְלֹא רָצָחוּ — — —
יִמָּר — וְכָל מְרִי נִפְשִׁים יַעֲרֵב
לָהֶם¹², וְרִישָׁם בְּאֵבִים יִשְׁכָּחוּ,
יַעֲשִׂיר מַחִיר־חֶסֶד¹³ בְּלִי מִתֵּן, וּמִ—
אֵין הוֹן דְּמִי אֲנִשִּׁי עֲנִי יוֹדָחוּ¹⁴ — — —
יִשְׁקָה אֱלֹהִים הַזְמוּדָה מִמָּטָר
עֲזוֹ וּבִדְיָהּ, עֲדִי יִצְלָחוּ!

אֵשׁ קָדְחוּ אוֹרֵיוּ וְלֹא נִפְּחוּ
תוֹךְ מִזְרָקֵי כָרָד וְהַתְלַקְחוּ⁶,
אֵיךְ עָבְרוּ דָתָם עֲדֵי הַתְּנוּדָדוּ,
אֵיךְ חָלְפוּ חֻקָּם עֲדֵי נִסְפָּחוּ¹⁷!
חֶמֶד אֲשֶׁר חֶמֶד וְלֹא נִמָּר, בְּעֵין
אֶדָם, וּמִחְלָב בְּכִיעֵיו אָחוּ,
עַל זִרְנוֹת הַכּוֹס עֲנֵק מִזְרָגֵי
שֶׁהֶם, וּבְמַעֲט תִּתְּנוּם יִמָּחוּ⁸.
תִּבְעֵר חֶמְתוֹ בּוֹ וְאִפּוֹ יִחַרָה
וּבְרָךְ לְשׁוֹן מִיָּם לֹאֵם יִסְחוּ⁹;

1 באהבתם נחרוּם על פגעי הזמן. — 2 ישטילנו, ידכאנו. — 3 מה זה היה לזמן הרגיל להכאיב ולרמא, להפריד ולקרב, ומדוע שכח אותנו? — 4 והשנים חן כמו נצח באורך הפירוד. — 5 זכרון חכים יהי צדה לזכרוננו. — 6 השיר הזה יכול שלשה ענינים: (א) תהלת היין; (ב) תאור האביב; (ג) תלונת המשורר על קשי יומו, וערוב ענינים כזה מצוי בשירי הספרדים. "אש קדחו אוריו" וכו' זה היין האדום, ומוֹרְקֵי בֶרֶד הם הנביעים הלכניים. והמשורר מתפלא איך התלקחה אש במוֹרְקֵי בֶרֶד; איך עברו דתם (כי מדרך הטבע שלא יתבולל אש בכרד). — 7 "התנוודו" התחברו לגדוד; "נספחו", התחברו (מל'). ונספחו על בית יעקב". — 8 הכונה היא על מה שנקרא בלשון אשכנז "כלומע" של היין. — 9 מל', בית נאים יסח ה". — 10 עניקים. — 11 אחי ענר הוא אשכל (כי ענר אשכל וסמרא אחים היו) וילד אשכל הוא היין. — 12 היין בעצמו הוא מר, ובכ"ז יערב למרי נפש. — 13 היין יעשיר עניים (פתי חסר) מבלי אשר יתן להם מאומה, כי כשכרונום ישכחו חסרונם. — 14 מל' שטיפה (כמו את דמי ירושלים ידית").

כי האריכה יל אנשים, קצרו¹
מדי ששניהם ולא פרחו — — —
אקרא למרעי להריע עלי
נהר, ואל אחי שתות על אחו,
כי הסתו עבר והנצו עצי
בשם, וציצי ההדס פרחו.
חישו להסתופף בצל אמיר, ועל
שושן ידי רוח בגן שמתו,
ויהנו ריח ערונות, נשפו
רוחות נשפים כם עדי נפחו²,
כל עלגי העוף למינו החליף
ומיר, לעפת נגנים פצחו — — —

עיני בדמעי נגרו מאין דמי
לדמי ימותי³ עם תמול ארחו,
יקלו ולמאד נחמרו מימם, הדי
אותם דמי עין ולב דלחו⁴;
כמה שאלתימו להעצר, ולא
אבו, ויפרתים ולא נזכחו — — —
אנור עלי שקש נעורים ערבה
ושמי נערותי אשר נמלחו⁵ — — —
על הזמן אלון ואין לו חמא, אכל
על מועצות אישיו אשר נסרחו⁶ — — —
אם נדברו כי, הכלבים חמרו
מאז מאור סהר ולו נזכו⁷, —

איכה יבינו מחשבות דעי, ואם

יאבקו עם עש⁸ ויתנבחו⁹! — — —

טו. משיר תנחומין אל תלמידו.

(יחד ושית, יחד ושית ויחד ותענית).

הלעד הזמן ירו נמויה
עלי חמדת סתי השכל, והויה⁹? — — —
הנעקשו שבילי רום, וחמה
בדרך לא סלולה היא נחויה¹⁰?

עדי קמו כלבים על זאבים
ועוים להתוף נגרי לבוא,
מלאם לב להתנזרר באיש, לו
עלי גמי כסיל מעלה בנחיה¹¹ — — —

1 אשר [מדי] ששניהם קצרו ולא השתרעו (פרחו מלי, סרות על צדי הששן). — 2 הערונות נתנו ריח, כי רוח הערב (נשפים) מלי, כנשף בערב) נשב (נשף) בהן עד כי הפיחו ריחם. — 3 מלי בדמי ימי, ריח על ימי הטובים, ימי הנחת שחלפו ועברו ביום אתמול. — 4 גם אם יכלו דמעותי יחמרו מימם, כמו לוא נדלחו הרמעות בדמי לבי. — 5 מלי, שמים כעשן נמלחו. — 6 כמו, נסרחה חכמתם. — 7 אם אנשים רעים נדברו בי (דעיה, כמו, ותדבר מרים במשה), הנה ידוע כי הכלבים נובחים ללכנה. — 8 האם יאבקו עם עש (כוכב)? נאזה וז מצויה בשירי הקדמונים. — 9 השעור הוא: הלעד יד הזמן נשויה והויה על אנשים משבילים? (כמו, הנה יד ה' הויה במקנך). — 10 כלומר הנשתנו מדרי חסבע עד כי קמו כלבים וכו'. — 11 כי ערבו לבם (שונאי תלמידו) להתנזר קרב (כמו, סער מתנזרר) עם איש השוכן בין כוכבים (כסיל וכימה).

ונחל הנדולה מאבותיו
ועוד נכסף היותה לו קנויה¹ —
אנוש נבון ונח יגון ותונה
כיד מדע והיה מלכ דחוייה!
ומה-בצע להתאנות לימים,
ומה הועיל בהרבות תאניה?
והנלגל עלי קו מסוכב²
עשה חפצו, וכן יהיה והיה;
ומי יוכל לענות את נתיבו
בתרב ותנית, מפע ושריה?
והם הם מעגלותיו מלפנים
בלי איבה ולא בדבר צריה,
והוא יוריש³ בפי האל ויעשיר,
ונם נשפיל ונעל משאיה — —
קחה לך מוקן-כילי מעט קט
וחולה נשמיר לבו בכריה⁴;

הכי חבל כמו מעקר, ושחת⁵
בצולת ים, ונחנו האניה,
ועולם הנפיות שם לנפות
ועולם הנשמות שם למחיה⁶ — — —
ורודי שוב והתנסר במקר⁷
וגרותי בארץ מאפליה,
ואצמא בה למי אקר-אמונה,
וכוסי מדבר שקרם רויה;
והיה הזמן עקר רצוני⁸
וחיש נהפך כמו קשת רמיה;
והגני כמו אדם⁹ באשפה,
ואם¹⁰ גמעי הדם צצו בציה,
ולינון לבך יבך לבכי
ויוסף על כאב נפשי כויה.
שמח כי צדקה חקרו נבדריים¹¹
וענותה בעיניהם רצויה;

ורום לעד, ונפשך היקרה

בנפשי תהיה מצר פדויה¹²!

1 האיש המצוין הזה (תלמידו) נחל את הנדולה מאבותיו, אבל לא הסתפק בנחלה, כי התאמץ לעשות מעשים טובים, למען ירכוש לו ע"י מעשיו את הנדולה והכבוד. מה יפה הרעיון הזה! —
2 הנלגל (המשפיע על מור האדם לפי דעת האצטננינים) הוא מסוכב בע"כ ע"י הקב"ה לעשות חפצו. — 3 מל' ריש ועוני. — 4 קח לך מהוסן הכילי רק מעט כחולה הסועד לבו בכריה (שמואל ב', י"ג, ו). — 5 יותר נכון לנרום, כמו מעבר לשח"ה. — 6 ה' נתן את העוה"ו רק לנסית את האדם, והעוה"ב הוא העיקר. — 7 קח למוסר את מקרי חיי. — 8 לפנים היה הוסן כעבד לרצוני, וחיש נתנך וכו'. — 9 אדם"ש שם אבן יקרה אדומה (שמות כ"ה, י"ז). — 10 ואם—או כמו. — 11 התנחם כוה כי הנך אהוב ע"י צדקותיך לאנשים עהורי לב (נברים, מל' עפ' גבר תתבר). — 12 כמו, נפשי תחת נפשך.

טז. חידה על הנר.

(המשקל כנ"ל).

והאש יאדיב נופה ותשחק³
ודמעתה עלי לחיה שפוכה,
ואם למות תהי נוסה, בקהמו
אנוש ראשה תחי מאין ארוכה⁴.

אחות-שמש כליל אפל ערוכה.
ואיך שמש תנואץ בחשכה?
ולא קומה בתמונה¹, אמור: או²
תנית וזה ל'גניו מעוכה?

ולא שרנו⁵ לפגינו בריאה
בעת אחת משחקת ובוכה.

יז. דונמאות מספר הענק, הוא ה'תרשיש'.

איכה ידמו ארזי גן-אל
תוך עולם אל נמעי איליו⁸?
אמנם כי הוא נהר גדול
שם חק עליו לשקות אלו⁹
בנה לו על אשיות חסד
בית-צדק, על דעים איליו¹⁰,
עד כי חסד שחק ביתו¹¹
גם בינתו חסדו אלו¹² —
שע-חיים תוך גן-אל פרח
כל ארו לא דמה אלו¹³!

* * *

כתבת בראש הענק.

שית ויתר, שית ויתר ושית.

הנה ענק⁶ שירי אשר אורו
על פאתי ארץ יהי מאיר;
יד מחשב משה נתנוהו
על נהרות השר בנו מאיר.

מהשער הראשון

(בשבת השר אברהם בן סאיר אבן קטנאל
אשר הקדיש לו את הספר).

(ח' תנועות).

עורף גדלו אל גדל שר

ערך נור ארנה אל אלו⁷.

1 כתמר. — 2 או אולי היא תנית וכו'. — 3 האש יכאב לה והיא תשחק. — 4 ובעת אשר תאמר
לכבות, או צריך רק להחיות את הפתילה ותיכף תשוב לתחיה בלי רפואה אחרת. — 5 מל' שור, הבט.
כלומר: מעורר. לא ראינו בריאה כמות אשר תשחק ותכבה בעת אחת. — 6 מל', ענקים לגגרותיהם. —
7 הרוצה לערוך גודל ר' אברהם אל גודל שר אחר, הוא כעורך נור אריה אל איל. 'אליו' מל', אליהם
שנים עשר. — 8 השעור הוא: אל נמעי האלונים אשר בתוך העוהז. — 9 מל' איל פארן, ערבה. —
10 ועל דעים בנה אידיו, מל' איליו ואלומיו. — 11 עד כי השחקים חסדו את ביתו. — 12 מל'
'בני אליהם'. — 13 מל' אלו.

(ח' תנועות).

אלו נמצא חמל עלי
או את אוננו יהיה גולה¹ —
לא היה² על כל תבל רש
גם לא נשמע נאקת גולה³.

* *

(המשקל כנ"ל).

מפעל צדק חרות לבו
ועשה משפט — כל ומרתו⁴,
ופרוש לחם לרעב-נפש
יחשב באכול טוב ומרתו⁵.

* *

(יתד ושית, יתד ושית ויתד ותנועת).

אמת, כל איש יקו להיות במותו,
אמר לו: זאת לבד תקנות בסילים?
היתכן עלות אישים לשחק?
ואם ירדו אלי ארץ בסילים⁶!

* *

(המשקל כנ"ל).

למלחמתי יגוני קם⁷ באלו
ומן עלי להרע לי שָׁכְרוּ⁸,

ועמד הנקיר ביני ובינו

ואת פיו מענות עתק סָכְרוּ;
פָּעַלְתוּ תְּהִי עַל זֹאת לִפְנֵי
ואתו יהיה תמיד שָׁכְרוּ!

* *

(תנועה ויתד, שתי פעמים; יתד ותנועה,
שתי פעמים).

הנקיר! נכסלו באורך מאורי
יום, ושביו כְּצִהְרִים עֲרָבִים⁹
והרו כל פני אדמה, ועלה
עץ הדסים מקום צמח עֲרָבִים¹⁰,
חָבְרוּ בָךְ נְעִים-חֲסָדִים וְהִשְׁכַּל
בְּאֲשֶׁר חָבְרוּ שְׁתֵּי עֵם עֲרָבִים¹¹;
נִגְדָדָה יִרְעֶנּוּ יְיָנִים בְּחֻכְמָת
הַשְׁתָּקִים. וְאֵף בְּצַחוֹת-עֲרָבִים¹²!

* *

(שית ויתד, שית ויתד ושית).

מוכות אשר נמל, בציונים
מאז עלי חבל ותמרוורים¹³,
עד כי ברמה קול שחוק נשמע
תחת נהי גהיה ותמרוורים.

* *

1 מלי, גלה את אונני. — 2 אוי לא היה וכו'. — 3 מלי גלות. — 4 מלי זמרה. — 5 מלי, מסומרת הארץ. — 6 באמת, אם יקו איש להיות כמותו, הנה תקותו תקות כסידים, כי היתכן וכו'. כסילים השני מלי, כסיר וב סה. — 7 היגון קם להלחם בו. — 8 שבר אותו. — 9 ע"י האור, שאתה מאיר לארץ נכסל אור היום, עד כי גם הערב שב והיה כצהרים. — 10 מלי, ערבים כתוכה. — 11 כן נחברו צדקה וחכמה, כאשר יתחבר השתי עם הערב בארג. — 12 אתה עולה על היונים בחכמת האסטרונומיה, ועל הערבים (בני ערב) במלאכת השיר והמליצה (צחות). — 13 מכות אשר נמל הם כציונים ותמרוורים (מלי, שימי לך תמרוורים) עלי חבל.

רָשִׁי: הַגִּבּוֹר בְּרָאשִׁים
וְתִשּׁוּ שְׂפָלִים בְּרָמִים.⁹

* * *

(ח' תנועות).

צונאר עפּר וּלְחֵי שׁוֹשָׁן
עַל עֲמוּד מִשְׁיֵשׁ נָצַב,
וּבְכַפּוֹ כּוֹס חֶמֶר, יִדְמָה
לְלֵהב וּזְרוֹעוֹ נָצַב.¹⁰

* * *

(יתד וש'ת יתד וש'ת).

בְּכֹסֶם שֶׁהֵם יֵצֵק יוֹן
 בְּעֵין הַדָּם אֲשֶׁר בִּסְפָה ¹¹.
 אֲשֶׁר יִחְזֹק לִבָּב תִּלָּשׁ
 וְיָבֵא בְּקָרֵב עִם סָף ¹² ;
 וְאַשְׁתָּה, עַד מִרְאשׁוֹתֶי
 בְּלֹא בֵין יִהְיוּ בִּסְפָה ¹³,
 וְכִלִּיל כָּל יְנוּן לִבִּי
 בַּעַת הַקִּיץ לִרְגְלוֹ סָף ¹⁴.

* * *

(שִׁית וִיחַד, שִׁית וִיחַד וּשְׁמִית).

יִשְׁלַח בְּיָדוֹ רֶמֶס יְמֵי הַחֹם
וְנֹסֵי, וַיָּחֹם בּוֹ יְמֵי צָנָה 16 ;

(יתר וש"ת, יתר וש"ת ויתר ותנוע).
מֵאֲחֻז כָּל פְּנֵי תֵּבֶל הִדְרֹךְ
וּמִמָּד גְּמֻלָּה תֵּבֶל תִּהְיֶה,
לְזֹאת יֵאוֹת לְהִתָּם כָּל חַר יָם
בָּהּ, כִּי לֹד לְבָר נֶאֱוָה תִּהְיֶה!

* * *

מהשער השני.

(על עתות השנה ובשבת ה'ין והאהבה).

(שִׁית וַיְהִי, שִׁית וַיְהִי וְשִׁית).
רַעֲי, שֶׁת: עָמִי עָלִי אֶרֶץ
וְנִשְׁמָה, וְעַל יַעַר אֲשֶׁר בְּרָרָה,
וַיֵּן ⁵ כְּמוֹ אֲדָם בְּכּוֹס שֶׁהֶם
אוֹ אֵשׁ מִלִּקְחָהּ בַּחוּץ בְּרָרָה.

* * *

(שִׁית וַיִּתֵּן, תְּנוּעָה וַיִּתֵּן וְתִנּוּעָה).
אִם מִי עֲנֻכִּים בְּמִים
תִּמְחֹל, תִּשְׁנֶה בְּתָמִים⁶ :
אֵיךְ יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ
חֲנֻת וְרָע, בְּתָמִים⁷ !

* * *

נַפְשִׁי בִּילְדַת נַפְשִׁים
אֶתֵּן וְנִינִי בְּרָמִים⁸ ;

1 הדרך מאחז כל פני תבל. — 2 נונה. — 3 מלת "לכד" חסרה בסי' התרשיש, והיא נצרכה למשקל. — 4 מל' "וכרד בררת היער". — 5 מלת "יון" נמשכה ל"שתו עמי". — 6 אם תמהול יון כמים תשנה לרע אם תהם השוכ; כי איך וכו'. — 7 כאיש תם. — 8 יון הבא מכרם. — 9 כמו רמים. — 10 נצב עם רהב של החרב. — 11 כסף מל' "סף רעל". — 12 סף" מילידי הרפה. — 13 אשתה עד אשר מראשותי יהיה על המפתן. — 14 מל' "ספו תמו". — 15 עי' היין ישלג (יהי קר) גופי בקיץ ויתם בחורף.

כִּגְזֹן אֲשׁוּ זֶה מִפְּנֵי קִרְחַת,
גַּם מִחֲמַת חֹם זֶה יְהִי צִנְהָ¹.

* * *

(יחד ושי'ת, יחד ושי'ת ויחד ותנועת).

תִּבְקַד הַצְּבִיחָה² בְּמִסְכָּה
וְעַל לִבָּהּ כְּרִמּוֹנֵי³ שְׁלָחִים,
וְתִקַּל אֶת פְּעֻמֶּיהָ, כְּאֵלוֹ
תִּהְלֶךְ בָּם עַלִי צִירֵי שְׁלָחִים⁴.

* * *

(המשקל כנ"ל).

יִפֶּה תֹאֵר וְכּוֹס בִּזִּין וְנִנְהָ
וְנִמְר עוֹף וְקוֹל מִימֵי תַעֲלָה:
אֶרֶי חוֹשֶׁק וְגִיל דּוֹאֵג וְשִׁיר נָד
וְעֶשֶׂר רֶשׁ וְלַחֲוֹלָה — תַעֲלָה⁵.

* * *

מהשער השלישי.

(על הדר הטבע).

(שי'ת ויחד, שי'ת ויחד ושי'ת).
אֵיךְ אֶהְיֶה דּוֹאֵג—וְאֲשַׁמַּע קוֹל
מִים וְקוֹל עֲנָנָה, וְתוֹר אֲשׁוֹר⁶.

וּבְצֵל הַדָּם אֲשֶׁב, וְנִצְנִי
בִּן לִי כִּי צִנֵּי⁷ וְכִר אֲשׁוֹר⁸.

* * *

(ח' הנועות).

יִדְרו אֲדוֹרֹת⁹ מֵאֵין לְשׁוֹן
חֶסֶד גָּמַל אוֹתָם נָשָׁם,
כִּי הוֹצִיאָם מִעֲפְרוֹתָם
וְלֹאֵם נִדְּלָל לָהֶם נָשָׁם¹⁰.

* * *

(שי'ת ויחד, שי'ת ויחד ושי'ת).

עַל הַעֲרוֹנוֹת תֵּן לָךְ מוֹשָׁב
וְהִנֵּה בְּצֵלֵי הַהֲדָסִים דָּר¹¹,
וְרֹאֵה רָסִים לִילָה עַלִי עֲלִיו
וְטָפִי בְּדִלְחִים וְנִרְנֵר דָּר¹².

* * *

(יחד ותנועה ארבע פעמים).

אֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִכְבּוּ לִיוֹנָה
תִּקְוֹנָן בְּעֶנְךָ, אֲמַת הֵם בְּפָרִים¹³;
תִּקְוֹנָן בְּפִיָּה וְתִבְכָּה בְּלִבָּהּ
לְעֻזָּבָה¹⁴ אֲחִיות בְּנֵי בְּפָרִים¹⁵;

1 מִנִּין. — 2 תרועה, האהובה. — 3 הדרים. שְׁלָחִים מִלִּי, שְׁלַחֲתִיךְ פִּרְדָּם. — 4 תרבות. —
5 רפואה. ר"ל יפה תואר (אהובה) ויין והדר הטבע — הם צרי רפואותיו לחושק (לאוהב אמלל) וגיל
לדואג ושיר דנע וגד וכו' (ואורי צ"ל יפיתארי). — 6 אֶתוֹה. — 7 בתרשיש נדפסה כ"ציעי. — 8 אדרוך,
אצער על נצני הנן כמו על סרביים. — 9 האורות (העשבים, מל' מלקט אורות) יורו על החסד שנמלם
הגשם. — 10 גוף. — 11 מל' דירה. — 12 רסים של לילה עד עדי ההדרם דומה לנשפי בדולח וגרנר
של אבן יקרה. מל' יורד וסוחרת. — 13 פרים בני בקר. — 14 על עובה. — 15 מל' כפר.

הַתְּנָהָה, וּפֶה נֶחֱסֵם מֵאֲלוֹת עַל
פִּרְדֹּת, עֲפָרִים וְצִבְיֵי כְּפָרִים!¹

* * *

(שִׁית וַיְתֵר, שִׁית וַיְתֵר וְג' תְּנוּעוֹת).
חֹשֶׁוּ תָנוּ כְּל־הוֹן, וְאִם יָקָר, בְּכַת־
כָּרֶם, וְעוֹד תִּהְיוּ לְסוֹכְבָאִים מוֹנִים²;
וְשִׁתוֹ יָמִי וְרָד³ עָלִי הוֹדוּ, וְאֵל
תִּשְׁעוּ לְתוֹכָחוֹת וְרִיבֵי מוֹנִים⁴;
כִּי תוֹר וְעָנֹד הִתְלִיפוּ אֶת נַעֲמִים
קוֹלָם לְמַעַנְכֶם עֲשֶׂרֶת מוֹנִים.
יָמִים סְפוּרִים הֵם יָמֵי וְרָה, לֹאֵת
אוֹתָם עָלִי יוֹן הָיוּ נָא מוֹנִים!

* * *

(יְתֵר וּשְׁתִּית, יְתֵר וּשְׁתִּית וַיְתֵר וְתֵנִיעוֹת).
כְּנִי הַהֵדֶם חֲלָנוּ וְנַחֲנוּ⁵
וַיִּשְׁכְּנוּ בְּצֶלֶם שְׁאֲנָנִים,
עָדִי רָנְשׁוּ עֲצֵי נָנִים, וְעָלָה
בְּאֲזִינָה, לְקוֹל עוֹרָה, שְׁאֲנָנִים⁶.

* * *

(יְתֵר וּשְׁתִּית יְתֵר וּשְׁתִּית).
מֵטֵר שֶׁחֶק בְּשֵׁת רִדְתוֹ
פָּנֵי הַנֶּן לְאֵט שְׁנָה⁷,
וְעַל פָּנָיו כְּסוּת-פָּסִים
וּמִשִּׁי הַנֶּן שְׁנָה⁸,
וְנִשָּׂא כָּל שְׁתִּיל פָּרִיו
וְלֹא כֶחֶשׁ וְלֹא שְׁנָה⁹.

* * *

(ח' תְּנוּעוֹת).
הִנֵּה הָעֵב הַיֵּיך הַנֶּן
וּתְלָמִיו שֵׁת בְּאֶבֶק שֶׁחֶק¹⁰,
עַד כִּי שֶׁחֶקוּ פִּיּוֹת צִיִּצְיוֹ
הָעֵת בָּכוּ עֲנִי שֶׁחֶק¹¹.

* * *

מִהַשְׁעַר הַרְבִּיעִי.
(עַל עֲנִי אֶהְבֶּה וּפְרוּד).
(הַמִּשְׁקָל כְּנִיל).
עֲפָרָה¹², אִמִּי¹³ עַל עֲבָד יִצְעָק
בְּכָאֵב נֶפֶשׁ לְמֵאֵד דְּלָה:

¹ אם היונה תנחה (תקונן) איך נחסום אנחנו פה סאלות (מקונן, מל', אָלִי בכתולה") על פירדת האהובים (עופר וצבי" נקראים "האהובים") הנעימים ככפרים ונרדום. — בבאור התרשיש נאמר כי "כפרים" השני הוא מל' כפרים עם נרדום, והשלישי — מל' "כפר". ולי נראה להיפך, כי על הדוד נאמר בשה"ש "אשכנז הכופר דודי דל". — ² גם אם תחנו הון יקר ביין (בת כרם) עוד תונו את הסוכאים (ר"ל את מוכרי היין). — ³ שושן, כלומר ימי אביב. — ⁴ ואל תפנו לתוכחות בעדי המוסר המונים ומציקים לכם בריבות שפתיכם (מל', והאכלתי מוניך את בשרם). — ⁵ חלנו — שָׁכְנוּ (מל' "יתודו על ראש יואב"). נחנו מן נוח. — ⁶ מל' "ושאנגד עלה באוני". — ⁷ מל' "אם שוה פניה". — ⁸ מל' "שויתי עור". — ⁹ כפי' רד"ק פרי י ש ו ה דו, כדו' לא כחש. — ¹⁰ מל' "וכשחק מאוננים". — ¹¹ בעת אשר בכו הענגים (עניני שחקים). — ¹² עפרות" כנוי לאהובה. — ¹³ כמו "לאט לגערי, כלו' חסדי על וכו'.

העת תִּשִּׁיר — תִּחְרִישׁ עָנֹר,
וְנָעִים קוֹלָהּ יְכָלִים קוֹל תּוֹר⁸;
לֹא יִקְרָאוּ אוֹרֵי שַׁחַק —
סָרָם שָׁמֶשׁ יָנַע לָהּ תּוֹר⁹!

* * *

מהשער החמישי.

(על הנוער והווקן).

(שִׁית וִיתֵר, שִׁית וִיתֵד וּשִׁית).
אֶקְרָא יָמִי נָעַר, אֲשֶׁר רָחֲקוּ
מִנִּי, הָיוּת שָׁבִים¹⁰, וְלֹא אָצוּ¹¹;
שׁוּבוּ בְּחוּרֵי! כִּי מָאֵד צָרוּ
לִי צַעֲדֵי זָקֵן אֲשֶׁר אָצוּ¹²!

* * *

(המשקל כנ"ל).

מִסּוּהָ צָבָעִים מַעְלֵי שַׁעַר
הַסֵּר¹³, וּמִשְׁכֵּית הַשְּׁקָרִים גַּל¹⁴;
כִּי אַחֲרֵי שִׁיבָה בְּתַבֵּל אֵין
חֶלֶק, וְהִתְעַמַּד לָךְ אֵל גַּל

* * *

נִבְהַל בְּרֹאוֹת מְרֹאֶה שָׁמֶשׁ
יֹאזֵר תַּחַת אֶפֶל כְּלָה¹.

* * *

(יֵתֵד וְתוֹנוּעָה אַרְבַּע פַּעַמִּים).

צִבְיֹת² חֲדָרִים וְיִלְרֹת נְבִירִים
וְכַפְנֵי מְאֹרִים מְאִירָה וְנֹאזָה,
תִּסְמַר הַדְּרָה בְּתַדְרֵי מְנוּרָה
וְהִיא תוֹף לְכַבּוֹת שְׁכוּנָה וְנָנָה³!

* * *

(יֵתֵד וּשִׁית, יֵתֵד וּשִׁית וִיתֵד וְתוֹנוּעָה).

לְרִיבֵי נִצְבוּ דְרֵי צִבְיָה,
כְּרַמּוֹנִים וּבִיד לֹא מְעוּכִים⁴;
אֲדַמֵּם לַחֲנִיתוֹת עַל לְבָבָהּ —
וְאֵךְ הִמָּה בְּחוּף לְבֵי מְעוּכִים⁵!

* * *

(ח' תנועות).

עֲלָמָה נִזְלָה צִוָּאר עֶפֶר
גַּם מִשָּׁמֶשׁ נִנְבָּה לָהּ תּוֹר⁶,
מִקְתִּיר רֹאשָׁהּ בְּבִנוֹת עֵישׁ
וְתִשּׁוּ בִּימָה עַל לְחֵהָ תּוֹר⁷;

1 כי הוא נבהל בראותו את פניו המאירים כשמש מתחת לקווצותיו השחורות. דלה" מל'. ודל"ת ראשון.
2 את צביה (אהובה) מסתרת יפיד בחדר, ואולם הנך שוכנת בלב אוהבך. — 3 מל'. מונה ביח'. — 4 מל'. מעכו שדיהן". — מל'. וחניהו מעוכה". — 6 מל'. כתור האדס". — 7 מל'. לחייד בתורים. — 8 מל'. וקול התור". — לו יקראו בלי המאורות, יגיע לה התור לחקרא קודם לשמש. — 10 אני קורא לימי נוער לשוב. — 11 מהרו. — 12 מל'. והנוגשים" אצו". — 13 אל תצבע את שער ראשך. — 14 מל'. גל עיני". — 15 היה נכון לקבר, מל'. אשר התעדרו לגלים".

(המשקל כנ"ל).

נָסִי מְאֹד יוֹם, הַזְמָן! הַשָּׁפֵל
מִנִּי, וְדָגַל מֵאֶסֶל הָרִים!¹
כִּי קָל מְאֹד אֶפֶל כְּאֶקֶק דֶּק
עָלִי, וְכִבְדֹּר אֹדֶר כְּמוֹ הָרִים.

* * *

(המשקל כנ"ל).

נוֹאֵשׁ לְכַבֵּשׁ לְהִיּוֹת לְעֹד
לְכִנּוּת, עֲפָרִים מֵאֲנוּשׁ חֹבֵשׁ!²
כִּי יֵשׁ לְכָל מַחְלָה אֶרֶץ, אֵף לֹא
מִצָּאוֹ לְאִישׁ זָקֵן וְשֶׁבֶת חֹבֵשׁ!³

* * *

(המשקל כנ"ל).

יִאֲבֹקֶנּוּ נֶעֶר וְשֶׁבֶת, אֵף זֶה
יִחְלָוֶשׁ, וְאֵלָיו זֶה מְאֹד יִשָּׁר!⁴
זֶה בְּמִגְרָה רַק לְעֵץ נֶעֶר
אֵשׁ יִבְלֹךְ אֵלָיו עֲדֵי יִשָּׁר.⁵

* * *

(ש"ת ויתר שלש פעמים).

יֵעַן בְּחֹרֹתַי אֲשֶׁר עָרְבוּ⁶, יָמִי
נֶעֶר כְּמוֹ מַיִם כְּרָנַע נִמְאָסוּ!⁷
וַיִּתְקַעוּ אֶהֱלִי יָמִי שִׁיבָה, לְכָל
יֵאָעַן עֲדֵי מָוֶת, בִּיעֵן נִמְאָסוּ.

* * *

(ש"ת ויתר, ש"ת ויתר וש"ת).

נוֹאֵם לְכַבֵּי, כִּי פֶאֶר זָמָן
שִׁיבוּת, וְכִי הֵן בְּלִבְדֹּר נִנְרוּ⁸,
דּוֹמֹת עָלִי לְחַיּוֹ כְּמוֹ מוֹרִי
אֶבֶן בְּרֹאשׁ מִלֶּךְ עָלִי נִנְרוּ⁹
בָּם יִשְׁטָה כְּבוֹד וַיִּנְנֶר
מִחֲמָא, וְכִי יָפוּ יָמִי נִנְרוּ!¹⁰

* * *

(המשקל כנ"ל).

שִׁשְׁתִּי בְּיוֹם כִּי זָרְקָה שִׁיבָה
כִּי טוֹב בְּמִפְעָלִי אֲנִי שׁוֹעֵר!¹¹
מוֹכֵר מְאֹד לִי כֶה, וּמִבְּאֵל אֵל
לֵב תִּאֲנֹת נֶעֶר כְּמוֹ שׁוֹעֵר!¹²

* * *

1 הטשורר קורא אל הזמן: אנה, הורד את נפשי האור (ר"ל השערות העבנות) מעלי, יתרים את דגל החשך (ר"ל שערות שחורות), כי האופל קל לי והאור כבד מאד. — 2 הוקן (שב) נושא לעד להיות חובש (מושל, גורר, פרק, מל', דא אחיה חבש') לעלמות. — 3 לא מצאו חובש (רופא) דאיש זקן. — 4 מל', וישר אל מלאך. — 5 הווקן ולך לאט אל עץ הנוער וינסר אותו בסנרה ("ישר" מל', וישר בסנרה) עד אשר יקוץ אותו. — 6 בסי התרשיש כתוב "עברו". ולפי דעתי צ"ל "ערכו", ואז יהי רעיון השיר יפה מדי, דאמר: יען כי ימי הנוער ערבו ונגעמו, לבן חלמו היש; ואולם ימי הזקנה הנמאסים והרעים, הם תקעו וזהלם, לבד יעברו עד יום המות. — 7 נמסו. — 8 מל', גני נורד. לבי אומר לי כי השיבה היא צמרת לוקן, ורק הן נורו (הדרו). — 9 עטרה. — 10 ומה יפו הימים אשר יהי נזיר מחטא! — 11 כי אני משער שמעתה אעשה רק מעשים טובים. — 12 שומר השער, הזקנה שומרת שער לבי לבל קרוב אליו האות הנוער.

מהשער השביעי.

(על הפרידה)

(יתד ויש'ת, יתד ויש'ת ויתד ותנועה).
 היחנה מחצית לבי בארץ
 ומחציתו יהי שוכן באפסו?⁹
 ואיך יהיה קלי פניו ובלתי
 בעולם אין להחיותו באפסו!¹⁰

* * *

(שית ויתד, ש'ת ויתד ויש'ת).
 אמרו לרוכבי צים בים דמעי¹¹,
 גם דקרו רכות לרכ חובל:
 אם יהיה מוליך גזור נפשי¹²,
 לבי בידו יהיה חובל¹³;
 מה לו ולשפך את דמי נקי
 או באנוש רעו יהי חובל¹⁴!

* * *

(יתד ויש'ת, יתד ויש'ת ויתד ותנועה).
 אדמה מאפל לילי למשחר
 קנצה משער עלמה מרוטה¹⁵,
 עדי עלה מאור שחר, קחרב
 אשר מתערה יצאה מרוטה¹⁶.

* * *

מהשער הששי.

(על בגד רעים).

(יתד ויש'ת, יתד ויש'ת).
 נח דודים¹ עלי אכל
 אהבוך² ועל בגד,
 ועת קמו בגדימים³
 להרע, בגדו בגד.

* * *

(שית ויתד, שית ויתד ויש'ת).
 אלי⁴ עלי רע בלב ולב
 הלה, וכן הראה והביע,
 ירד עלי שמן ידידותי
 כנוב, עדי הקאיש והביע⁵.

* * *

(ח' תנועות).
 הקרו פני יום נחברתי
 אל דוד נחשב עמי שוע⁶,
 מראה אהב⁷ יום הפרחב
 וביום צוק לא ישעה שוע⁸.

* * *

1 ידידים. — 2 אשר אהבוך רק כנלל מוזן וכנד. — 3 מסכות חוסן. — 4 מל' דין—אתאונן. —
 5 מל' "באיש יבוע". — 6 נריב. — 7 אהבת. — 8 כיום רע לא יפנה לצעקתי, שוע' מל' "ושוע אל
 ההר". — 9 מל' "אפסי ארץ". — 10 איש אחר לא יוכל להחיות את לבי אם אין רעי אתי, "באפסו" מל'
 "באפס עצים". — 11 כלל' רעי ההולכים באניה הם עוברים ים בדמעותי. — 12 מה שנכרת מנפשי ריד
 רעו. — 13 מל' "נפש הוא חובל". — 14 מל' "החובל בחברו". — 15 תלושה. — 16 שנונה.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת).

חמסי על מאור שמש

אשר הוא מעלות נושה¹.

וליל אפל אפרהו

ברתוקות כמו נושה².

* * *

(ש"ת ויתד, ש"ת ויתד וש"ת).

חברו אלי לבי יגותי

יום מלפני אדכי פרש³;

אכלני לבבי על פרידתו —

אכן צפוני הבכי פרש⁴;

יירד להשיגו, ואיך דמעת

עין תרוצץ אחרי פרש⁵?

* * *

(ש"ת ויתד, ש"ת ויתד).

שחתתי⁶ לעפרה נוסעה:

עמי, בחי אדכי, שבי⁷.

ותענה: פתי! ואיך

תשכ ואת הולך שבי⁸.

* * *

מהשער השמיני.

(בגנות העולם הזה).

(ש"ת, יתד וש"ת).

זכרה אחראמון

כי את לתבל ברי⁹,

כפרי פעליך

תתן לפיך ברי¹⁰.

אך אותך תוציא

מנו ותשכון ברי¹⁰;

על בן דבק אל צד

חסד, ונשק ברי¹¹!

* * *

(ש"ת ויתד ותנועה ויתד ותנועה).

הלך עלי כו¹², ואכלה

ענת רצפים ומלח.

ילבש כסות האמת על

מדי סחבות ומלח¹³.

* * *

(יתד וש"ת, יתד וש"ת).

זמן הרע בשטמתו

כבן סוכא וגם זולל:

1 מל', נשיתי טובה". — 2 כמלות האוסר בבור את הלוה שאין בידו לשלם. — 3 מל' פרישת. — 4 דמעותי גלו את יגוני הנסתר. — 5 רוכב. — 6 אמרתי, מל' שית. — 7 איש אמונה. — 8 מל' סח. ברי. — 9 מל' בר ולחסי. — 10 סחוק. — 11 מל' נשקו ברי. — 12 עפי שורת הדין. — 13 מל' בלואי סחבות והמלחיס.

(ש'ת ויתר, ש'ת ויתר וש'ת).
 כָּל אִישׁ אֲשֶׁר דָּבַק בְּיִרְאֵת־אֵל
 הִפָּהּ שְׁלוֹמִים לוֹ כְּמוֹ נֶהָר,
 וּבָיוֹם אֲשֶׁר יָשׁוּב לְאֶדְמָתוֹ
 הִבִּיט לְאוֹר־צוּרוֹ וְגַם נֶהָר.¹

* * *

(המשקל כנ"ל).
 אָדָם בְּתוֹךְ עוֹלָם כְּמוֹ אוֹרֶג
 יֵאָרֵג, וְאֵד יִמּוֹ כְּמוֹ חֲקֹנָה,²
 אֲכֹן בָּיוֹם אוֹתָהּ יְהִי מִשְׁלִים.³
 לֹא יִהְיֶה לוֹ בַּחַיּוֹת⁴ תִּקְנוֹת⁵

* * *

(המשקל כנ"ל).
 אֵיךְ תִּפְאַהֲב תִּבְלֶה, וְהִיא תִשְׁפִּיל
 כְּלָדָהּ, וְעֶבְדוֹ תַעֲמִיד תַּחֲתָיו;
 גַּם תַּחֲרִיב אֶרְמוֹן, וּבֵית־רֶפֶת
 בְּקֶרֶת תִּשּׁוּ לִפְנֵי אֱנוֹשׁ תַּחֲתָיו;
 עַל בֶּן פֶּקַח עֵין וְדַע כִּי עַל
 גּוֹפֶה יְהִי מִחֵר אֲשֶׁר תַּחֲתָיו.⁶

* * *

אָכֹל וּשְׁתוֹת¹ בְּנִי־שֶׁקֶל
 וְהַחַיּוֹת כָּל אֱנוֹשׁ זוֹלָל.²

* * *

(ח' תנועות).
 אֲשֶׁר־י רֹאֶה כָּל טוֹב עוֹלָם
 חָצִיר³ יִצְמַח תוֹךְ בֶּן יֶרֶק,
 וְנִצְוֶרֶת לֹב חֶשֶׁב תִּבְלֶה
 וּבִסְפִיגָה יֶרֶק יֶרֶק!⁴

* * *

(י:ד וש'ת, יתד וש'ת ויתד ותנועה).
 אֶמֶת שִׁחַת כְּמוֹ מִכְלָא, וּמָנֹת
 כְּמוֹ רוּעָה, וְכָל הַיָּקוּם בְּשָׂבִים⁵;
 לֹאֵט אוֹתָם יְהִי נוֹהֵג לְשִׁחַת
 וַיִּשִּׁים תַּעֲלוּלִים⁶ בָּם בְּשָׂבִים⁷.

* * *

(ח' תנועות).
 שְׁמַעְנוּ קוֹל שׁוֹכְנֵי אֲשָׁמֹן
 וּבֵית־שִׁחַת מֵאֵז לָנוּ¹;
 אַעֲזוּרוּ הוֹלְכִים עַל גְּבִינֵנוּ,
 מִחֵר תַּחֲזִיז רַעִים לָנוּ!²

* * *

¹ לאכול ולשתות, ר"ל לאבר. — ² מל', יקר מולדל'. — ³ בחציר. — ⁴ צאן. — ⁵ בני הנעורים. —
⁶ בזקנים. — ⁷ המחים הלנים (השוכנים) בקברם מכבר, קוראים לחיים הצועדים על קברם: עזרו וכו'. —
⁸ מל', הביטו ונהריו. — ⁹ מל', יתקות הסני. — ¹⁰ כאשר יכל לארונ חום חייו. — ¹¹ בחיים. — ¹² מחר
 המות והעפר אשר תרמוס היום ברגלך יכסה מחר על גופך.

מהשער התשיעי.

(על הגאון והכבוד).

(ש"ת, יתד ותנועה ויתד ותנועה).

בְּרֹאוֹת אֲנָשִׁים מְנָתָם

שָׁמוּ אִשִּׁישָׁה וְאִשְׁפָּר,

לְבִי אִפְתָּה בְּפִתּוֹת

לְחֶם. וְאִישׁב וְאִשְׁפָּר.¹

* * *

(ש"ת, יתד וש"ת - ב' פעמים).

אֵל תַּעֲרָה יוֹם חֶק מְרַפֵּף יְהִי נִעְצָר²

וְתִהְיֶה³ שׁוֹלָל אֵנָה וְנִם אֵנָה:

בְּמָה⁴ בְּעֶרֶב לֵן בְּדִי וּלְבִקֵּר

רְנָה, יִצְחָק פֶּה אִמִּישׁ מֵאֵד אֵנָה⁵.

* * *

(ש"ת ויתד, ש"ת ויתד וש"ת).

לֹא אֶהְיֶה מוֹכֵר יִקְרִינִפְשִׁי

לְעֵד בְּפֶת לְחֶם וּמִי־אִשְׁבּוֹל⁶,

כִּי מֵאֲכָל עֶפֶר יְהִי מוֹב לִי

מִתָּם, וְאֵת נִפְשִׁי מֵאֵד אִשְׁבּוֹל⁷.

* * *

(יתד וש"ת, יתד וש"ת ויתד ותנועה).

לְבֵית עֲשִׂיר תְּהִי מְשָׁבִים, וְתִשְׁבַּח

אֲשֶׁר חִישׁ אָהֳלוֹ יִשְׁבּוֹן בְּלִי־לוֹ⁸:

הֲלֹא הֵנוּ בְּשׁוֹר יִרְבֶּה תְּבוּאוֹת

וּמִהֶם מְלִבְד⁹ יֵאָכֵל בְּלִילוֹ!

* * *

(ח' תנועות).

עֲשִׂיר! מְכַלּוֹל לְבִשָּׁה¹⁰ גַּם שִׁישׁ,

וְהַמּוֹן חִילָף הַיּוֹם הָעוֹ¹¹,

וְצִאָה לְקִרְבֹּת הַבֵּין¹² לְרֹאוֹת

אִיבָה יִמְרָף גִּמְרֵי הָעוֹ!

* * *

(ש"ת ויתד - ג' פעמים).

אִם תִּחְוָה תִּבְּל תְּרוֹמָם יֵד אֲחִיר

מְכַלּוֹת¹³ וְתִשְׁכְּבִינוּ עָלֶי עֵשׁ¹⁴ מַעֲלָה,

אֵל תִּשְׁאֲלָה הוֹנִי, וְדַע כִּי סִלְפָּה¹⁵

צִדֵּק בְּהַעֲלֹתוֹ, וְלִמָּאֵד מַעֲלָה¹⁶.

* * *

(ש"ת ויתד, ש"ת ויתד וש"ת).

שֵׁם הַזְּמַן הָרַע מְנַמְתוֹ

אֵל מַעֲלֵת הוֹנִי אֲשֶׁר סִפְתָּה¹⁷;

1 בראותי אנשים השואפים רק לאכול ולשתות, אסתפק אני בפת לחם ויושב לי. "ואשפר" מלי
"שפרה עלי". 2 אל תדאג ביום שמונגך יחסך. 3 ואל תהלוך וכו'. 4 במה אנשים אשר בערב
וכו'. 5 ויש אשר יצחק הפה שאתמול בכה מאד. "אנח" מלי. "ואנו הדינים". 6 ויין. 7 מלי. "אשכול גם
שגיכם". 8 אתה מודרן לשחר בבית עשיר ושוכח כי וכו'. 9 והוא יאכד מהם רק בלילו. 10 לבוש את
בגדך היקרים, שש ורקסה. 11 אסוף. 12 וראה איך הבינה שהיא חלושה תגבר על עשרך (העו ישרוף
את הגמר). 13 איש כסיל. 14 עד לכוכבים. 15 התבל סלפה צדק. 16 כנדה. 17 מלי. "מפתה בהמות".

נשית ויתר, ש'ת ויתר וש'ת).
 ילד בלי שם¹ אם יהי רץ אחר
 רי בין, והוא לו יהיה יחס,
 טוב מיליד שר אחר² עיניו
 יתור, ובקסל לבד יחס³.

* * *

(ח' תנועות).

שר¹⁰ ידים את גאות שפל
 ובשיר פיהו מלך נוסף¹¹,
 גם יבניע את שיא מושל
 ולבוש שפל עליו נוסף¹²;
 השמר לך מנהו! כי צוף
 נפת עם רוש הוף פיו נוסף¹³.

* * *

סוף הספר.

(המשקל כ"ל).

הנה ילוד שקל אשר הוליד
 מחשב לבד¹⁴ משה בנו יעקב,
 פיהו ישר מעקש דרך
 השיר, וארח לב בעת יעקב¹⁵,
 מושך לבבות מקלי חבל,
 גם כל אנוש נחפו לאש יעקב¹⁶.

* * *

זמם עשה כנה להוד מעלת
 נפשי, ולא יכל, אכל ספתה¹.

* * *

יתר ושית, יתר ושית ויתר ותנועה.
 לבדי למאר יכבד ביום בון
 ויתכבד הנו² פידו ביום ריש;
 יום חל תהי קנה ימיני —
 לכל דוד נעצב יאמר: עלה רש³!

* * *

מהשער העשירי.

(בשבת הסופרים והמשוררים).

(ח' תנועות).

קח נא מפי מורה צדק
 תורה, וזנח חקמה ורה:
 כי יש פרי נצב לזאת,
 אף זאת כמוץ רוח ורה⁴.

* * *

(המשקל כ"ל).

על מה ידאנ נבר משקיל
 לזן עליו רעה חורש?
 מלב ימשה שהם אקר⁵,
 ובדי לשון אותו חורש⁶!

* * *

* מעלת נפשי גדלה עוד כאשר אפס כסאי, "ספתה" מל' "ספו שנה".¹ להנות, להודיע.² וביום שאתער ואמר לבי לכל ירד נעצב: בוא וחלוק אתי! —⁴ כמוץ אשר ורה והפיץ חרות. —⁵ מאמרים כאבן יקרה. —⁶ ובלשון הוא מעבד את מחשבותיו, מל' "חורש נחשת".⁷ איש שאיננו מיוחס. —⁸ אשר יתור אחרי עיניו. —⁹ יחסה. —¹⁰ משורר. —¹¹ מל' "נסכתי מלכיו". —¹² מל' "המסכה הנסוכה". —¹³ מל' "לא יסכו לחי". —¹⁴ השיעור הוא: אשר הוליד מחשב משה וכו' לבד, ר"ל הוא לבדו חנה את השירים. —¹⁵ מל' "עקוב יעקב". —¹⁶ מל' "ולא יעקבם" — עקוב ומעצור.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

שירי-קדש.

א. אופן לפרשת שקלים.

(נ' תנועות ברלח, ובכונר ר' תנועות).

שִׁאוֹן שְׂרָפִים בְּרוֹם עֲפִים	מְלָאכִים מְמַלִּיכִים
בְּכָרְקִים יִרְוָצוֹן:	מְעִרִיצִים בְּכָל פְּאוֹת,
שׁוֹאֲלִים זֶה רְשׁוֹת מִנֶּה	מְקַדִּישִׁים מְרַעֲשִׁים
לְהַקְדִּישׁ אֵל בְּמוֹרָאוֹת:—אוֹמְרִים...	מְרַנְּנִישִׁים ¹ בְּרַב תְּשׁוּאוֹת,
הַמוֹן עֲדִים מְרַעֲדִים	נִרְאִים וְאֵין נִרְאִים
בְּרַגְשׁ יַעֲרִיצוֹ אֵל:	נִפְלְאוֹת וְנִפְלְאוֹת
הַמְלָתָם קִדְשָׁתָם	אוֹמְרִים קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ
בְּעַת שְׁלוֹשׁ קִדְשַׁת אֵל,	ה' צְבָאוֹת!
בְּקוֹל רַעַם בְּרַב נֶעַם	שְׁמוֹ לְעַד בְּרַב רַעַד
בְּקוֹל מְרָאָה ² לְהַתְרָאוֹת:—אוֹמְרִים...	בְּאִימָה הֵן יַעֲרִיצוֹן,

ב. לנעילה.

(י' תנועות).

שׁוֹפְכִים דָּמַע הִרְגָּה ¹ אֶת הָאָרֶץ	אֲדוֹן הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג הָאָרֶץ,
הַחֲטָאִים לְמַחֹת וְהִמָּה בְּכַתּוּבִים ² ,	לְאֲדָר בְּכַח וְיוֹשְׁבֶיהָ בְּחֻנְכִּים:
עוֹמְדִים הַיּוֹם עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ	יַעֲרֵב לוֹ זְמִיר ³ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ
מַעֲלֹת הַשֹּׁחַר עַד צֵאת תְּכּוֹכְבִּים ⁴ ,	מִדְּבַרֵּי שִׁיר אֲשֶׁר הִמָּה מְקַרִּיכִים,

¹ מל', למח רנשו גוים. — ² בקול הנראה (כמו, רואים את הקולות). — ³ אצל ואכם נדעם ומירי, והיא תנועה יתרה. — ⁴ עד כדי להשקות את הארץ. — ⁵ לבחות את החטאים הכתובים בספר בשמים, — ⁶ בשורת זו יש תנועה יתרה, לפי שהיא כלה לשון כתוב.

ג. ליום הכפורים.

(ה' תנועות).

וְתַעֲשֶׂת לְתוֹעִים בְּגִלוּתָם נְבוֹכִים,
 עֵינֵיהֶם תְּלוּיֹת וּנְפֻשֹׁתָם לְהַחְיֹת,
 כִּימִי עוֹלָם...
 הַחֲסֵד תַּחֲפֹץ וְלֹא נִבַּח לְהַעֲלוֹת
 וְרַעַת הָאֱלֹהִים תִּרְצָה מַעֲלוֹת
 וְהַצִּגְעַל לָבֶת מִמְּנַחֲתוֹת בְּלוּלוֹת.
 נָא, צוּר נִתְקַנּוּ לֹא לְכַדּוֹ הַעֲלִילוֹת!
 קָרָא יֵשַׁע לְדֶרֶךְ-צִיּוֹן הָאֲבֵלוֹת.

מִדְמִי הַלְכָּבוֹת וְחִלְכִּי הַכְּלִיֹּת,
 שְׁלַחְנוּ מְנַחֲתוֹת לְאֵל וּמִנִּיּוֹת,¹
 הִיּוֹת² לֹא עֲרֻבוֹת וּלְפָנָיו רְצִיּוֹת
 כִּימִי עוֹלָם וּבְשָׁנִים בְּדַמּוֹנִיּוֹת.
 שׁוּאֲבִי מִי דְמַעֲוֹת לִפְנֵי אֵל וְשׁוֹפְקִים,
 יִחַשְׁבוּ כְּעַל גִּבֹּר מִזְבֵּחַ נִסְכִּים,
 וְתִקְרֹן מֵאֲמָרִים³ אֲשֶׁר זֻכְרִים וּבֹכִים
 יִכְפַּר בְּעַד חֻבִּים עַל עֲצָמָם עֲרוּכִים⁴

אֲשֶׁר בְּכֶה שָׁנִים⁵ נִחֲלָקוּ נִחֲלוֹת
 בֵּין גִּבְרֵי אֲרִיּוֹת⁶ וּפְרִיצי חַיֹּת —
 כִּימִי עוֹלָם...

ד. ליום הכפורים.

(שש תנועות).

שְׁנַעְתִּי וְנִחֲלָתִי
 מֵאִימַת הַקּוֹרָא,
 וְנִעַמְתִּי עִת שְׁמַעְתִּי:
 מִי הָאִישׁ הִנֵּה¹!
 כִּי מִרְדָּתִי וְנִדָּתִי
 וְאִידִי וְהַאֲפֵק מוֹרָה²
 בְּזֻכְרִי כִי שָׁכַחְתִּי
 יוֹם לְמִשְׁפָּט אֶקְרָא:

לִפְנֵי שַׁחַד אֲדִנִּי
 לְבִשְׁתִּי סוּת³ אִימִים,
 הַמִּצִּיּוֹנִי רְעִיּוֹנִי
 וְאִישׁוֹנִי⁴ נִרְדָּמִים
 וְלִקְוֹל קוֹרָא, שְׁנִי
 נִפְלֹא וְהֵם נִכְלָמִים —
 נֶאֱצַב לְרִיב אֲדִנִּי
 וְעוֹמֵד לְדִין עִמִּים!

¹ הרבוי מן "קִנְיָה", מתן, — "שיחיו", — ² התפללות, — ³ יכפר על העונות הערוכים עליהם, —
⁴ זה כמה שנים, — ⁵ אשר היו לנחלה לבני ערב ואדום, — ⁶ כסות, — ⁷ עיני, מלי, "אישון עינים", —
⁸ ועתי (וראתי, משרש "וועי") מקור הקורא: מי האיש אשר יש לו על מה לפחד, — ⁹ מלי, סורר וסורה,
 כלומר איך יתאפק תומא כמוני.

שְׁבַע־רָגְלָנוּ קְצָר־יָמִים
 הֵם בְּשִׁיעֵנוּ כְּחוֹלָמִים?¹
 אָנוּשׁ הִבֵּל וּמַחֲשָׁבוֹתָיו,²
 כָּל יָמָיו בְּצֹל עוֹבֵר,³
 כְּעוֹף יָהּיוּ שְׁנוֹתָיו⁴
 יַעֲוֹפֹן מִבְּלִי אֶבֶר,⁵
 כִּי כָל אֲשֶׁר בְּחַצְרוֹתָיו
 בְּאָפֶס יָד יִשְׁבֵּר,⁶
 אֲבָל יֵשֶׁר מִפְּעֻלֹתָיו
 יִלְוֶהוּ לִקְבֵּר,⁷

בְּשִׁיעֵנוּ נִחְלִי קְדוּמִים
 וּמַעֲשֵׂי נִחְלִי רַחֲמִים!
 הַיָּדַע אִישׁ מַעֲשֵׂדָיו
 כָּל יָמֵי הִבֵּלוֹ חֲשׂוּבִים?
 וְהִבִּין¹ כִּי מַעֲשֵׂדָיו
 בְּעֵשׂ בְּרָגֶל נִקְתָּבִים?²
 כִּי שׁוֹפְטָיו וּמַעֲשֵׂדָיו³
 לַעֲבִי עַד נֹצְבִים
 יוֹם יִבְגְּדוּ בּוֹ יוֹלְדָיו
 וַיִּבְחָשׁוּ בּוֹ אוֹתֵהֶם

וְאֵן אֵל מִכֶּסֶם-זִנְיָם
 יָשׁוּב לְכַסֵּא רַחֲמִים⁴.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

¹ כי מעשדיו חשובים (מפורים ומגוים) כל ימי חייו. — ² זהאם הבין כי וכו'. — ³ חידע כי שופטיו חיים לעד, וכי יבא יום אשר יבגדו בו יולדיו וכו' (ר"ל יום המיתה). — ⁴ אנוש ומחשבותיו הבל. — ⁵ המשורר משתמש בביטוי "כלי אבר" וכו'. — ⁶ ואן ישוב ח' מכאן תרין לשכת על כסא רחמים.